

RITA Mobiilne elu – mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registrites

**Elukoha registreerimise täpsust mõjutavad tegurid:
2011. aasta rahvaloenduse ja rahvastukuregistri aadressi erinevus**

ARUANNE

Anne Herm Allan Puur

Tallinna Ülikooli Eesti demograafia keskus

Tallinn 2021

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Andmestik ja tunnused.....	4
3. Analüüsimeetod.....	11
4. Tulemused	12
4.1. Sugu ja vanus	12
4.2. Perekond ja leibkond.....	13
4.3. Haridus, tavategevus ja tööalane seisund.....	15
4.4. Tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus ja kodakondsus	17
4.5. Elukoha asulatüüp, elamiskestus, eluruumi kasutamise alus ja hoonetüüp ...	19
4.6. Teise elukoha olemasolu, selles elamise kestuse ja töökoha asukoht.....	21
4.7. Tunnuste seletusvõime	23
5. Kokkuvõte	25

Tabelid

Tabel 1. Isikute arv ja osakaal RR väljavõttes ning RR ja REL2011 ühisosas elukoha hoone aadressi kokkulangemise järgi
Tabel 2. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemise analüüsil kasutatud tunnuste jaotus, REL2011
Tabel 3. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine soo ja vanuse järgi, RR ja REL2011
Tabel 4. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine perekonnaseisu ja leibkonnaliikmete arvu järgi, RR ja REL2011
Tabel 5. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine haridustaseme, tavategevuse ja tööalase seisundi järgi, RR ja REL2011
Tabel 6. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine tervisest tingitud igapäevategevuse piirangute, välismaal elamise kogemuse, rahvuse ja kodakondsuse järgi, RR ja REL2011
Tabel 7. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine elukoha asulatüübi, elamiskestuse, eluruumi kasutamise aluse ja hoonetüübi järgi, RR ja REL2011
Tabel 8. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine teise elukoha olemasolu, selles elamise kestuse ja töökoha asukohta järgi, RR ja REL2011
Tabel 9. Tunnuste võime seletada elukoha hoone aadressi erinevust kahes andmestikus, RR ja REL2011

1. Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärk on analüüsida rahvastikuregistris registreeritud elukoha aadressi lahknevust 2011. aasta rahvaloenduse elukoha aadressist ning lahknevuse seost isiku demograafiliste, sotsiaalmajanduslike, päritolu ja elukohta iseloomustavate ning muude tunnustega.

Töös otsitakse vastuseid kolmele uurimisküsimusele.

Esiteks, kui suur on registreeritud ja loendusel inimeste endi poolt määratletud tegeliku elukoha aadressi lahknevus?

Teiseks, millised on elukoha aadressi lahknevuse tekkimisel suurema mõjuga tegurid? Nende tegurite tuvastamine näitab kätte rahvastikurühmad ja olukorrad, mille panus rahvastikuregistri elukohaandmete ebatäpsuse põhjustamisel on keskmisest suurem.

Kolmandaks, kui suur osa aadressi lahknevusest analüüsiga hõlmatud tegurite arvele langeb? Sotsiaalteaduslikes analüüsides keskendutakse enamasti statistiliselt olulise mõjuga tegurite tuvastamisele, kuid tähelepanuta jääb küsimus, kui suur osa uuritavast nähtusest – antud juhul rahvastikuregistri elukohaandmete ebatäpsusest – nende tegurite arvele langeb. Käesolevas analüüsis püüame ka sellele küsimusele vastuse leida.

Analüüsil on kasutatud rahvastikuregistri 1.01.2012 väljavõtet ja 2011. aasta rahvaloenduse andmestikku loendusmomendi, 31.12.2011 seisuga. Rahvastikuregistri ja rahvaloenduse elukoha lahknevust on analüüsitud ka varem, registripõhise rahvaloenduse (REGREL) meetodikaprojekti raames.¹ Tookord oli elukoha lahknevust võimalik käsitleda kohaliku omavalitsuse (KOV) täpsusega. Saadud tulemuste kohaselt erinesid registripõhise ja tegeliku püsielukoha KOV 12%-l loendatud eestimaalastel. Kui ekstrapoleerida küsitlusuuringutega võrdlusel saadud tulemust, siis asula tasemel võis lahknevus ulatuda 15%-ni. Kuid need protsendimäärad kajastavad registri ja loenduse elukoha lahknevust siiski vaid osaliselt, sest neis ei peegeldu olukorrad, kus elukoha aadress erineb sama KOV-i või asula piires.

Eluruumi aadressi täpsusega polnud elukoha lahknevust meetodikaprojektis võimalik analüüsida põhjusel, et see nõudis mahukat eeltööd rahvaloenduse ja rahvastikuregistri aadressiandmete ühildamiseks. Koostöös Statistikaametiga (Kaja Sõstra, Vassili Levenko) õnnestus vajalik eeltöö RITA Mobiilse elu projekti raames ära teha. Käesolev aruanne esitab esmakordselt teabe selle kohta, kui suur oli registrijärgse elukoha ja inimeste poolt loendusel märgitud püsielukoha lahknevus aadressi tasemel.

Elukoha aadressi lahknemiseks on töös loetud kõik juhud, kus loendatud isiku eluruumi hoone aadress (edaspidi eluruumi aadress) rahvastikuregistris 2011. aasta rahvaloenduse momendil ei langenud kokku sama isiku eluruumi hoone aadressiga

¹ Tammaru, T. (2013). REGREL tunnuse "püsielukoht" detailanalüüs. Tallinn: TLÜ Eesti demograafia instituut ja Ernst & Young Baltic AS.

loendusel. Töös on kasutatud nii kirjeldavat analüüsi kui logistilisi regressioonmudeleid selgitamiseks, millistel rahvastikurühmadel on registrijärgse ja tegeliku elukoha aadressi lahknemise risk suurem. Analüüsi tulemused aitavad keskenduda neile rühmadele tegeliku ja registreeritud elukoha lahknemise probleemi lahendamise otsimisel.

Analüüs on üles ehitatud sarnaselt projekti varasemal etapil Allan Puuri ja Luule Sakkeuse koostatud analüüsiga, mis uuris elukoha andmete täpsust mõjutavaid tegureid Eesti pere- ja sündimusuuringu ning 2011. aasta rahvaloenduse ja rahvastikuregistri väljavõtte andmete alusel tehtud analüüsiga, mis käsitles erinevust KOVi tasemel.² Samu isikut ja eluruumi iseloomustavaid andmeid on kasutatud ka rahvastikuregistri registreeritud elukoha andmete täielikkuse analüüsimisel, kus vaadeldi aadressi asulast väiksemate elementide täidetust.

Aruande esimene osa kirjeldab kasutatud andmeid, näidates kõigi analüüsi haaratud tunnuste sagedusjaotusi. Teine osa esitab analüüsi tulemused elukoha hoone aadressi lahknevust mõjutavate tegurite ja regressioonmudelite kaupa. Aruannet lõpetavas osas tehakse tulemustest kokkuvõte.

2. Andmestik ja tunnused

Analüüsis on kasutatud rahvastikuregistri (RR) 1.01.2012 väljavõtte ja 2011. aasta rahva- ja eluruumide loenduse (REL2011) andmeid. Rahvastikuregistri elukoha täpsuse hindamiseks moodustas Statistikaamet RITA Mobiilse Elu projektimeeskonna tellimisel RR ja REL2011 isikukirjete aadressiandmete alusel komplekti tunnuseid, mis näitavad RR väljavõtte ja REL2011 elukoha kokkulangevust või lahknevust aadressiandmete erineval täpsustasemel.

Moodustatud tunnuste hulgas on keskne tunnus, mis märgistas ära kirjed, kus elukoha hoone aadress kahes allikas erineb. See tunnus lisati REL2011 kirjetele, mis läbi sai võimalikuks analüüsida lahkneva elukohaga isikute demograafilist, sotsiaalmajanduslikku jm profiile. REL2011 tunnuste selles rollis eelistamise põhjuseks oli loendusel kogutud tunnuste komplekti mitmekülgsus ja kvaliteet. Loenduse isiku- ja eluruumitunnuste väärtused olid kogutud RR väljavõtte ajamomendile vastava seisuga, ühtse rahvusvaheliselt harmoniseeritud meetodika alusel ja väheste lünkadega.

Tabel 1 esitab kahte kogumisse — RR väljavõttesse (sisaldab 1 452 922 isikut) ning analüüsis kasutatud RR väljavõtte ja REL2011 ühisosasse (1 292 326 isikut) — kuuluvate isikute jaotuse vastavalt sellele, milline on elukoha aadressi kokkulangevus või lahknevus registri ja loenduse andmestikus. Vahemärkusena olgu öeldud, et ühisosa sisaldab peaaegu kõiki (99,8%) loendusega hõlmatud Eesti püsielanikke.

² Puur, A., Sakkeus, L. (2020). Elukoha registreerimise täpsust mõjutavad tegurid: Eesti pere- ja sündimusuuringu analüüs. Projekti RITA Mobiilne Elu aruanne.

Tabel 1. Isikute arv ja osakaal RR väljavõttes ning RR ja REL2011 ühisosas elukoha hoone aadressi kokkulangemise järgi

Hoone aadressi kokkulangemine	Kirjete arv	Osakaal RR välja- võttes, %	Osakaal RR ja REL2011 ühisosas, %	Osakaal, aadressiga kirjetest RR ja REL2011 ühisosas, %
Loenduse ja registri püsielukoht langeb hoone aadressi tasemel kokku	897401	61,8	69,4	76,8
Loenduse ja registri püsielukoht ei lange hoone aadressi tasemel kokku või ei saa kokkulangevust kontrollida	394925	27,2	30,6	
sh 1. alarühm: registris püsielukohariik Eesti, registri püsielukoht lahknub loenduse püsielukohast hoone aadressi tasemel	225526	15,5	17,5	
sh 2. alarühm: registris püsielukohariik Eesti, kuid registri püsielukoht hoone aadressi täpsusega märkimata	54209	3,7	4,2	
sh 3. alarühm: registri püsielukoht on välisriigis	8683	0,6	0,7	
sh 4. alarühm: registris püsielukohariik Eesti, kuid loenduses püsielukoht hoone täpsusega märkimata	77	0,0	0,0	
sh 5. alarühm: loenduse hoone aadressile puudub vaste registris, mistõttu ei saa kokkulangevust kontrollida.	106430	7,3	8,2	
RRs aadressandmed olemas, RR püsielukoht erineb REL2011 elukohast	271405		21,0	23,2
REL2011 ja RR püsielukoha kokkulangevus või lahknevus õnnestus tuvastada	1168806		90,4	100,0
REL2011 ja RR püsielukoha kokkulangevust või lahknevust ei õnnestunud kindlaks teha	123520		9,6	
Kokku isikud RR ja REL2011 ühisosas	1292326	88,9	100,0	
Isik on ainult RR väljavõttes	160596	11,1		
Kokku RR väljavõttes	1452922	100,0		

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

Tabeli esimesel real on REL2011 ja RR ühisossa kuuluvad isikud (kokku 897401 inimest), kellel elukoha hoone aadress on nii RR-s kui REL2011-s tuvastatav ja langeb kokku. Tabeli teisel real on välja toodud andmestike ühisossa kuuluvad isikud (394925), kelle elukoha hoone aadress RR-s ja REL2011-s lahknub või pole RR-s,

REL2011-s või mõlemas allikas tuvastatav. Statistikaameti ettepanekul on elukoha aadressi kokkulangevus või lahknevus määratletud hoone, mitte hoones asuva eluruumi (korteris) tasemel. Selle tehnilistest kaalutlustest lähtuva valiku tõttu jäid analüüsil lahknevusena tuvastamata olukorrad, kus isik elas loenduse andmetel hoone ühes korteris, kuid rahvastikuregistri järgi oli tema registreeritud elukoht sama hoone teises korteris. Eeldatavasti on selliseid lahknevusjuhte tegelikkuses väga vähe ja nende kõrvalejätmine ei mõjuta märkimisväärselt analüüsi tulemust.

RITA Mobiilse Elu projekti seisukohalt väärib tähelepanu eeskätt RR väljavõtte ja REL2011 ühisossa kuuluvate isikute jaotus. Tabel 1 näitab, et püsielukoha hoone aadress langes andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest 69,4%-l. Ülejäänud 30,6%-l see kokku ei langenud või polnud kokkulangevust/lahknevust võimalik aadressiandmete (peamiselt rahvastikuregistri) ebatäpsuse tõttu kindlaks teha. Kui võrrelda RR ja REL2011aadresside kokkulangevuse määra RITA Mobiilse Elu projekti eelnevate analüüsidega, mis põhinesid küsitlusuuringutel, siis on RR ja REL2011 püsielukoha kokkulangevus märgatavalt väiksem.³ Kuid selle tulemuse tõlgendamisel on tarvis silmas pidada, et mittekokkulangeva elukoha aadressiga isikud jagunevad viide erinevasse alarühma.

Esimese alarühma (225526 inimest ehk 17,5% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest) moodustavad need, kelle elukoha aadress oli mõlemas andmestikus hoone täpsusega märgitud, kuid lahkes. Selle rühma puhul võib kindlalt öelda, et tegemist on registrijärgse ja tegeliku elukoha lahknevusega.

Teise alarühma (54209 inimest ehk 4,2% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest) moodustavad isikud, kelle elukoha aadress oli loenduses hoone täpsusega märgitud, kuid registris oli täpsus puudulik (hoone täpsusega märkimata). Sellesse rühma kuuluvate inimeste puhul on tegemist rahvastikuregistri kvaliteediprobleemiga, mis ei võimalda elukohta hoone täpsusega määrata. Kuid erinevalt esimesest alarühmast võis tegelik ja registreeritud elukoht osa teise alarühma kuuluvate isikute puhul kokku langeda, ehkki rahvastikuregistri aadressandmete ebatäpsus ei võimaldanud seda tuvastada.

Kolmanda alarühma (8683 inimest ehk 0,7% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest) moodustavad isikud, kelle püsielukoht oli loenduse järgi Eestis, kuid kes rahvastikuregistri andmetel elasid välismaal (5190 inimest ehk 0,4%) või kelle elukoha riik oli registris märkimata (3493 inimest ehk 0,3%). Esimesel juhul on tegemist registreeritud ja tegeliku elukoha lahknevusega, teisel juhul rahvastikuregistri puudulike andmetega.

Neljanda alarühma (77 inimest ehk 0,0% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest) polnud loenduses võimalik elukoha aadressi hoone täpsusega tuvastada. Nende puhul ei võimalda loenduse aadressiandmete ebatäpsus kindlalt öelda, kas tegemist loenduse ja rahvastikuregistri elukoha lahknevusega või mitte.

³ Eesti pere- ja sündimusuuringu andmetel oli registrijärgne ja tegelik elukoht erinev 12,3%-l vastanutest (vanusrühmad 20–79) ja Eesti tööjõu-uuringu (2015) andmetel 12%-l vastanutest (vanusrühmad 15–74). Osaliselt on niivõrd suur erinevus seletatav sellega, et valimuringutega on raske tabada vale elukohainfoga ja mobiilsemaid inimesi. Seetõttu kunstlikult alahindab see lahknevusmäära. Viimane tööjõu-uuring (2020) näitas lahknevusmääraks 15,8%.

Viienda rühma (106430 inimest ehk 8,2% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest) moodustavad need, kelle elukoha hoone loenduses märgitud aadressile puudus rahvastikuregistris sama aadressiga vaste. Statistikaamet võrdles loenduses ja registris olevaid aadresse teksti kujul ja vaste puudumine tähendab, et tekstikujulisele loenduse aadressile puudus rahvastikuregistri aadresside hulgas täpne vaste. Sellesse rühma kuuluvate isikute puhul pole võimalik alati öelda, kui suurel osal neist tegelik ja registreeritud elukoht lahkneb ja kui paljudel taandub probleem rahvastikuregistri ja loenduse aadressi erinevale kirja pildile. Täpsemal vaatlusel selgus, et osal neist isikutest erines aadress juba asula tasemel (40686 inimest ehk 3,1% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest). Nende isikute on selge, et loenduse ja registri püsielukoha aadressid lahknevad. Ülejäänute puhul (65741 inimest ehk 5,1% andmestike ühisossa kuuluvatest isikutest), kellel oli loenduses ja registris elukohaks sama asula, kuid loenduses märgitud aadressiga hoonet registris esinenud, võis olla tegu aadressi kirja pildi mitte elukoha erinevusega.

Kokkuvõtteks võib öelda, et loenduse ja rahvastikuregistri püsielukoha lahknevus õnnestus täie kindlusega tuvastada 271405 inimesel ehk 21,0%-l RR ja REL2011 ühisossa kuuluvatest isikutest. Rahvastikuregistri info aadressiinfo ebatäpsuse või loenduse ja registri aadresside ühildamatuse tõttu polnud püsielukoha kokkulangevust või lahknevust tuvastada 123520 inimesel ehk 9,6%-l RR ja REL2011 ühisossa kuuluvatest isikutest. Kui jätta viimati mainitud rühm arvutuses kõrvale, siis on 2011. aasta rahvaloenduse ja rahvastikuregistri püsielukohtade lahknevusmäär 23,2%. Hinnang lähtub eeldusest, et 123520 inimese hulgas, kelle püsielukoha kokkulangevust või lahknevust kahes andmestikus ei õnnestunud kindlaks teha, ei erine lahknevusmäär drastiliselt keskmisest. Lahknevuse suurusjärk on kooskõlas varasemate hinnangutega, mis jäävad vahemikku 20–25%.⁴

Tabel 2 esitab üksikasjaliku teabe analüüsis kasutatud REL2011 tunnuste jaotusest. Analüüsis on kasutatud 18 tunnust, mis jagunevad kuude rühma.

Esimesse rühma kuuluvad demograafilised põhitunnused *sugu* ja *vanus*, mille tugevat mõju on näidanud kõik varasemad elukohaandmete täpsust käsitletud analüüsid. Analüüsil on eristatud üheksat kümneaastast vanusrühma (0–9, 10–19, 20–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60–69, 70–79, 80+). Loendusandmed võimaldavad laiendada analüüsi lastele ning 80-aastastele ja vanematele, kelle elukohaandmete täpsust varasemates, küsitlusuuringutele põhinevates analüüsides pole olnud võimalik käsitleda.

Teise rühma kuuluvad kaks perekonda ja leibkonda iseloomustavat tunnust. *Perekonnaseisu* alusel jagunevad loendatud isikud viide rühma (abielus, vabaabielus, vallaline, lahutatud/lahkuläinud ja lesk). Tunnuse aluseks on küsitletavate tegelik perekonnaseis. Hindamiseks leibkonna suuruse mõju elukoha registreerimise täpsusele, on tunnuste hulka lülitatud *leibkonnaliikmete arv* (1, 2, 3, 4 ja 5+ leibkonnaliiget).

⁴ Puur, A., Sakkeus, L., Aben, S. (2015). Rahvaloendus teelahkmel. Tähelepanekuid lõppenud meetoodikatööst. *Akadeemia* 27(2,3):266–282, 421–451.

Kolmanda rühma moodustavad sotsiaalmajanduslikku seisundit peegeldavad tunnused. *Haridustase* näitab isiku kõrgeimat lõpetatud haridusastet, mille alusel on loendatud isikud jagatud kolme rühma (põhi- ja madalam haridus, keskharidus, kõrgharidus), lisaks on omaette rühmana eristatud alla 10-aastased. *Hõiveseisundi* alusel on eristatud kuut rühma (töötav, töötu, (üli)õpilane vanuses 15–19, (üli)õpilane vanuses 20+, pensionär, muu mitteaktiivne), lisaks on eristatud alla 15-aastaseid ja teadmata hõiveseisundiga isikuid. Rühma muu kuuluvad isikud on majanduslikult mitteaktiivsed, nende enamiku moodustavad kodused. Töölase seisundi alusel on eristatud viit rühma (palgatöötajad alla ühe aasta kestnud töösuhtega, palgatöötajad pikema töösuhtega, tööandjad-ettevõtjad, üksikettevõtjad ja muu seisundiga töötajad). Lisaks on eristatud teadmata seisundiga töötajaid.

Neljandasse rühma kuuluvad tegevuspiirangute, riikidevahelise rände, rahvuse ja kodakondsuse tunnused. *Tegevuspiirangute* olemasolu ja mõju alusel on loendatud jagatud kolme rühma (isikud, kelle tegevust pole terviseprobleemid piiranud; isikud, kelle tegevust on terviseprobleemid piiranud, kuid mitte oluliselt; isikud, kelle tegevust on terviseprobleemid oluliselt piiranud). *Riikidevahelise rände* alusel on eristatud isikuid, kes on kunagi elanud välismaal ja neid, kel selline kogemus puudub. Tegevuspiirangute ja välismaal elamise tunnuses on eristatud ka isikud, kelle tegevuspiirangute või välismaal elamise kohta teave puudub. *Rahvuse* abil on eristatud eestlasi ja muudesse rahvustesse kuuluvaid eestimaalasi. *Kodakondsuse* alusel on eristatud Eesti kodakondsusega isikuid, muudesse Euroopa Liidu riikide kodakondsusega isikuid, kolmandate riikide kodakondsusega isikuid ja määratlemata või teadmata kodakondsusega isikuid.

Viienda tunnuste rühma moodustavad elukoha asulatüüp, linnas või vallas elamise kestus, eluruumi kasutamise alus ja hoonetüüp. Elukoha *asulatüüp* eristab nelja tüüpi asulaid (Tallinn, muud suuremad linnad, väiksemad linnad, maa-asulad). Muude suuremate linnade elanike hulka on arvatud Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve ja Sillamäe elanikud. Väiksemate linnade hulka kõigi muude linnaliste asulate elanikud. Maa-asulate hulka on arvatud külade ja alevike elanikud. *Elamiskestus* näitab, kui kaua on isik elanud selles linnas, alevis või vallas, kus paiknes tema elukoht 2011. aasta loenduse ajal. Elamiskestuse põhjal on loendatud isikud jagatud viide rühma (elanud sünnist alates, 10 või enam aastat, 5–9 aastat, 2–4 aastat, alla 2 aasta). *Eluaseme kasutamise aluse* põhjal on eristatud nelja rühma (isikud, kelle leibkonna eluase on leibkonnaliikmete omanduses; isikud, kelle leibkond üürib oma eluaset; isikud, kes kasutavad oma eluaset ilma üüri maksmata; isikud, kes elavad ühiselamus, institutsioonis või varjupaigas). *Hoonetüüp* eristab korterelamuid, pereelamuid ning muud tüüpi elamuid (sh institutsioonid).

Kuuendasse tunnuste rühma kuuluvad teise elukoha olemasolu, teises elukohas elamise kestus ning töökoha asukoht. *Teise elukoha olemasolu* võimaldab eristada isikuid, kes lisaks püsielukohale märkisid loendusel ka teise elukoha, kus nad elavad osa aastast. *Teises elukohas elamise kestus* näitab, kui suure osa aastast need isikud oma teises elukohas elavad (alla 3 kuu, 3–6 kuud, üle 6 kuu). *Töökoha asukoht* eristab töö- ja elukoha kauguse alusel viit töötavate isikute rühma (isikud, kes töötavad kodus; isikud, kelle töö- ja elukoht asub samas KOV-s; isikud, kelle töö- ja elukoht asub erinevas KOV-s, kuid samas maakonnas; isikud, kelle töö- ja elukoht

asuvad erinevas maakonnas; isikud, kelle töökoht on Eestis kindla aadressita; isikud, kes töötavad väljaspool Eestit). Kõigi kolme tunnuse puhul on eraldi rühmana välja toodud need, kellel teise elukoha olemasolu, seal elamise kestuse või töökohta asukoha kohta teave puudub.

Tabel 2. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknevuse analüüsil kasutatud tunnuste jaotus, REL2011

Tunnus	Arv	%	Tunnus	Arv	%
Sugu					
Mees	599162	46,4			
Naine	693164	53,6			
Vanusrühm					
0-9	140929	10,9	Perekonnaseis		
10-19	126201	9,8	Abielus	377723	29,2
20-29	187007	14,5	Vabaabielus	170036	13,2
30-39	178107	13,8	Vallaline	277253	21,5
40-49	173826	13,5	Lahutatud või lahkuläinud	162577	12,6
50-59	177677	13,7	Lesk (ei ole kooselus)	105220	8,1
60-69	137395	10,6	Alla 15- aastane	199517	15,4
70-79	112946	8,7			
80+	58238	4,5			
Leibkonnaliikmete arv					
1	240177	18,6	Haridustase		
2	346385	26,8	Põhi ja madalam	329528	25,5
3	285287	22,1	Kesk	563787	43,6
4	252902	19,6	Kõrg	242516	18,8
5+	167575	13,0	Alla 10- aastane	140929	10,9
			Teadmata	15566	1,2
Tavategevus (hõiveseisund)					
Töötav	560807	43,4	Tööalane seisund		
Töötu	68850	5,3	Palgatöötaja, kelle	504065	39,0
Õpilane (vanus 15-19)	55539	4,3	töösuhe kestab vähemalt		
Üliõpilane (vanus 20+)	26043	2,0	aasta	62940	4,9
Pensionär	286867	22,2	Palgatöötaja, kelle		
Muu mitteaktiivne	78168	6,0	töösuhe kestab alla aasta	20297	1,6
Alla 15- aastane	199517	15,4	Palgatöötaja(te)ga		
Teadmata	16535	1,3	ettevõtja/talupidaja	23609	1,8
			Üksikettevõtja,		
			palgalisteta talupidaja/	5235	0,4
			vabakutseline	475880	36,8
			Muu	199517	15,4
			Ei tööta	783	0,1
			Alla 15- aastane		
			Teadmata		
Tervisest põhjustatud tegevuspiirangud					
Ei ole piiranud			Välismaal elamise kogemus	1035343	80,1
On piiranud, aga mitte oluliselt	909482	70,4	Ei	235575	18,2
On oluliselt piiranud	184080	14,2	Jah	21408	1,7
igapäevategevust			Teadmata		
Teadmata	174940	13,5			
	23824	1,8			
Rahvus					
Eestlane			Kodakondsus		
Muu rahvus	902005	69,8	Eesti	1101939	85,3
	390321	30,2	Muu EL	6499	0,5
			Mitte-EL riik	98384	7,6
			Määratlemata	85504	6,6

Tunnus	Arv	%	Tunnus	Arv	%
Elukohta asulatüüp			Elamiskestus		
Suurem linn	246943	19,1	linnas/alevis/vallas		
Tallinn	392482	30,4	Sünnist alates	450452	34,9
Väiksem linn	238133	18,4	Üle 10 aasta	511805	39,6
Maa-asula (küla või alevik)	414768	32,1	5-9-aastat	118327	9,2
			3-4-aastat	49767	3,9
			1-2 aastat	66429	5,1
			Teadmata või ei küsitud	95546	7,4
Eluruumi kasutamise alus			Hoonetüüp		
Leibkond üürib	102758	8,0	Kortelamu	832829	64,4
Leibkonna omanduses	1039457	80,4	Pereelamu või osa sellest	437968	33,9
Leibkond kasutab tasuta	113903	8,8	Muu ja institutsioon	17126	1,3
Ühiselamu, varjupaik, institutsioon, ajutiselt välismaal	24948	1,9	Teadmata tüüp	4403	0,3
Teadmata	11260	0,9			
Teise elukohta olemasolu			Teises elukohas elamiskestus		
Ei ole teist elukohta	1116554	86,4	Ei ole teist elukohta	113792	86,4
On teine elukoht	154354	11,9	Alla 3 kuu teises elukohas	72166	5,6
Teadmata	21418	1,7	3-6 kuud teises elukohas	49748	3,8
			Üle 6 kuu teises elukohas	29514	2,3
			Elamise kestus teadmata	2926	0,2
			Teise elukohta olemasolu teadmata	21418	1,7
Töökoha asukoht					
Kodus	27309	2,1			
Samas KOVs	285372	22,1			
Teises KOVs, kuid samas maakonnas	120030	9,3			
Teises maakonnas	57622	4,5			
Eestis, kindel aadress puudub	39942	3,1			
Väljaspool Eestit	23989	1,9			
Ei tööta	535162	41,4			
Alla 15-aastane	199517	15,4			
Teadmata	3383	0,3			

Allikas: REL2011, autorite arvutused

3. Analüüsimeetod

Töös on rakendatud kirjeldavat analüüsi ja mudelarvutust. Kirjeldava analüüsi tulemus on esitatud protsendimääradena, mis näitavad, kui suurel osal erinevatesse rühma kuuluvatest loendatutest RR ja REL2011 elukoha hoone aadress kokku ei lange. Lahknevusmäära arvutamisel ja regressioonimudelite sõltuvtunnuse moodustamisel on arvesse võetud kõiki elukoha aadressi lahknemise olukordi, st RR ja REL2011 elukoha aadressi erinevust, REL2011 aadressandmete puudulikkust ning RR ja REL2011 aadresside ühildamatust. Iga tunnuse puhul selgub alarühmade protsendimäärade võrdlusest, kas tunnuse ja elukoha hoone aadressi täpsuse vahel eksisteerib seos ja milline on seose kuju. Lisaks protsendimääradele on esitatud ka lahkneva elukohateabega küsitletute arvud erinevates rühmades. Need näitavad, kui suur on iga konkreetse rühma panus registrijärgse ja tegeliku elukoha üldisse lahknevusse.

Selgitamaks, kas kirjeldavas analüüsis esile tulevad erinevused rahvastikurühmade vahel on statistiliselt olulised, on töös kasutatud *logistilist regressiooni*. Selle meetodi valiku tingis sõltuvtunnuse (RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevus) binaarsus. Regressioonimudel kontrollib sõltumatute tunnuste mõju sõltuva tunnuse variatiivsusele ja aitab selgitada iga seletava tunnuse iseseisvat mõju. Erinevalt kirjeldavast analüüsist annavad mudelid võimaluse puhastada kõnealused seosed teiste tegurite segavast mõjust. Näiteks võib eestlaste ja mitte-eestlaste aadressandmete täpsuse erisust osaliselt seletada asjaolu, et viimased elavad pea eranditult linnades ja korterelamutes. Nooremate inimeste puhul võivad erinevused olla tingitud aga sellest, et nad elavad sagedamini üüripinnal kui vanemaelised jne.

Mudelarvutuse tulemused on aruandes esitatud šansisuhte (*odds ratio*) kujul. Käesoleva analüüsi fookuses oleva sündmuse — registripõhise ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknevus — šansisuhe näitab, kui mitu korda tõenäolisem on aadresside lahknevus võrreldes aadresside kokkulangevusega. Juhul, kui RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevuse tõenäosus on võrdne nende kokkulangevuse tõenäosusega, võrdub šansisuhe ühega. Aruande tulemuste osas esitatud šansisuhte tõlgendus on mõnevõrra erinev sellest, kas tegemist on arvulise tunnuse või kategooriaalse tunnusega.

Arvulise tunnuse (nt leibkonnaliikmete arv) puhul näitab šansisuhe, kui palju (mitu korda) suureneb või väheneb RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevuse tõenäosus võrreldes nende kokkulangevusega, kui sõltumatu tunnuse väärtus suureneb ühe ühiku võrra. Kategooriaalse tunnuse (nt sugu või vanusrühm) puhul näitab šansisuhe, kui palju muutub RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevuse tõenäosus võrreldes nende kokkulangevusega, kui vastaja kuulub vaadeldavasse kategooriasse/rühma (nt loendatud isik on mees) võrreldes võrdlusrühmaga (naised). Ühest suurem šansisuhe tähendab elukohtade lahknevuse tõenäosuse *suurenemist* võrreldes kokkulangevusega, ühest väiksem šansisuhe aga lahknevuse tõenäosuse *vähennemist* võrreldes kokkulangevusega. Seda, kas tunnuse mõju on statistiliselt oluline või mitte, näitavad tabelites šansisuhte juurde kuuluvat *p*-väärtuse taset tähistavad tärnid. Kolm täрни tähistab *p*-väärtust alla 0,01

ehk statistiliselt olulist erinevust 99% tõenäosusega, kaks täärni vastavalt 95% ja üks täärn 90% tõenäosusega.

Iga tabelis 2 kirjeldatud sõltumatu tunnuse mõju RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevusele esitab viis mudelit. Lähtemudel (M1) sisaldab korraga vaid üht sõltumatut tunnust, mille mõju elukohaandmete täpsusele hinnatakse. Lähtemudel näitab käsitlusaluse tunnuse *kogumõju* registreeritud ja tegeliku elukoha lahknevusele. Järgmistes mudelites lisatakse samm-sammult täiendavaid tunnuseid, kuni jõutakse kogu tabelis 2 kirjeldatud tunnuskomplekti sisaldava lõppmudelini M5. Lõppmudel näitab, milline on konkreetse tunnuse mõju pärast teiste tunnustega seotud mõju eemaldamist. Vahe mudelite (M2–M4) võrdlemine näitab, millised teised tunnused analüüsitava tunnuse kogumõjusse panustavad.

Võrdlemaks üksiktunnuste rolli elukohaandmete täpsuse kujunemisel on analüüsis kasutatud Nagelkerke Pseudo- R^2 statistikut. See statistik näitab, kui suur osa RR ja REL2011 elukoha hoone aadressi lahknevusest langeb mudelisse lülitatud sõltumatute tunnuste arvele. Kasutatud mudelite täpsemad kirjeldused on esitatud aruande järgmises osas.

4. Tulemused

4.1. Sugu ja vanus

RR ja REL2011 elukoha aadress lahkneb meestel (33,8%) sagedamini kui naistel (27,8%). Mudelarvutus kinnitab soerinevuse olemasolu. Lähtemudel M1 näitab, et registrijärgsest erinevas elukohas elamise šansisuhe meestel on 1,33 korda suurem kui naistel. Teiste tunnuste mõju arvestamisel vähenes šansisuhete soerinevus lõppmudelil M5 1,20 kordseks. Vahepealsete mudelite võrdlemine näitab, et suurima panuse soerinevuse vähenemisse annab vanuse mudelisse lisamine. See näitab, et osa täheldatud soerinevusest tuleneb asjaolust, et lühema eluea tõttu on meeste hulgas suhteliselt rohkem nooremaealisi, kelle elukohaandmed on registris vähem täpsed.

Tabelis 3 võib samuti näha RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuse tugevat vanussõltuvust. Kõige suurem on lahknevusmäär 20–29-aastate hulgas (46,7%). Vanemate eärühmade suunas liikudes lahknevusmäär järk-järgult langeb, jõudes miinumini 70–79-aastaste hulgas (17,8%). 80-aastaste ja vanemate hulgas on lahknevusmäär pisut suurem (20,6%), peegeldades ilmselt tervise ja toimetulekuvõime vähenemisest põhjustatud elukohavahetuste sagenemist. Lastel ja noortel on lahknevusmäär kogurahvastiku keskmise lähedal (0–9-aastatel 33,6% ja 10–19-aastatel 29,5%). Mudelarvutuse tulemused kinnitavad RR ja REL2011 elukoha aadressi erinevuse sõltuvust vanusest. Lähtemudelil M1 on lahknevuse šansisuhe 20–29-aastastel 4,04 korda suurem kui võrdlusrühmaks olevatel 70–79-aastastel. Lõppmudelil M5 on erinevus märgatavalt väiksem (2,38-kordne). Vahepealsete mudelite võrdlemine näitab, et kontrasti vähenemise noorte täiskasvanute ja vanemaalaste vahel tõi kaasa elukohta ja eluaset iseloomustavate tunnuste (nt eluruumi kasutamise alus, elamiskestus elukohaks olevas linnas, alevis

või vallas) mudelisse lülitamine. Seega tuleb noorte aadressiandmete väiksema täpsuse olulisi tegureid otsida just nende tunnustega seotud asjaoludest.

Elukohaandmete suurem lahknevus meestel ja noortel täiskasvanutel on kooskõlas RITA Mobiilse Elu projekti raames varem tehtud, küsitlusuuringute ainesel põhinevate analüüside tulemustega.

Tabel 3. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknevuse soo ja vanuse järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahknevuse šansisuhe (logistilised regressioonimudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Sugu							
Mees	202549	33,8	1,33***	1,23***	1,24***	1,21***	1,20***
Naine (ref)	192376	27,8	1	1	1	1	1
Vanusrühm							
0–9	47304	33,6	2,33***	2,25***	2,45***	3,50***	2,37***
10–19	37183	29,5	1,92***	1,86***	1,88***	2,67***	1,95***
20–29	87400	46,7	4,04***	3,91***	3,34***	3,83***	2,38***
30–39	67335	37,8	2,80***	2,71***	2,21***	2,58***	1,98***
40–49	52940	30,5	2,02***	1,96***	1,72***	2,03***	1,72***
50–59	42594	24,0	1,45***	1,42***	1,36***	1,63***	1,40***
60–69	28059	20,4	1,18***	1,16***	1,16***	1,25***	1,15***
70–79 (ref)	20136	17,8	1	1	1	1	1
80+	11974	20,6	1,19***	1,22***	1,10***	1,01	1,02
Kokku	394925	30,6					

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: sugu või vanusrühm;

Mudel M2: sugu ja vanusrühm;

Mudel M3: M2+ perekonnaseis ja leibkonnaliikmete arv;

Mudel M4: M3+ haridustase, tavategevus, tööalane seisund, tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M5: M4+ elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluruumi kasutamise alus, hoonetüüp, teise elukoha olemasolu, teise elukoha kasutamise kestus, töökoha asukoht.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

4.2. Perekond ja leibkond

Pere loomine ja oma kodu rajamine on elusündmused, millega enamasti kaasneb paiksemaks jäämine. Seevastu lahkumine toob vähemalt ühe partneri jaoks tavaliselt endaga kaasa elukoha vahetuse. Seoste tõttu elukohavahetuste intensiivsusega pole üllatav, et RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuse risk perekonnaseisu rühmade lõikes märgatavalt varieerub (tabel 4). Lahknemismäär on kõrgeim vabaabielus elavatel isikutel (49,6%). Teisel ja kolmandal kohal on selles pingereas vallalised (33,6%) ja lahutatud/lahkuläinud (29,0%). Abielus olevatel ja

leskedel on lahkнемismäär muudest rühmadest madalam, vastavalt 22,0% ja 19,7%.⁵

Tabel 4. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi aadressi lahkнемine perekonnaseisu ja leibkonnaliikmete arvu järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahkнемise šansisuhe (logistilised regressioonimudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Perekonnaseis							
Abielus (ref)	85578	22,7	1	1	1	1	1
Vabaabielus	84399	49,6	3,36***	3,35***	2,51***	2,24***	1,97***
Vallaline	93284	33,6	1,73***	1,72***	1,16***	1,08***	0,91***
Lahutatud/ lahkuläinud	47160	29,0	1,39***	1,43***	1,46***	1,27***	0,97**
Lesk	20728	19,7	0,84***	0,84***	1,27***	1,22***	1,02
Alla 15-aastane	63776	32,0	1,60***	1,49***	1,03*	0,67***	0,71***
Leibkonna-liikmete arv	394925	30,6	1,07***	1,07***	1,06***	1,06***	0,99***
1	76450	31,8					
2	98710	28,5					
3	85477	30,0					
4	75338	29,8					
5+	58950	35,2					

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: perekonnaseis või leibkonnaliikmete arv;

Mudel M2: perekonnaseis ja leibkonnaliikmete arv;

Mudel M3: M2+ sugu ja vanusrühm;

Mudel M4: M3+ haridustase, tavategevus, tööalane seisund, tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M5: M4+ elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluruumi kasutamise alus, hoonetüüp, teise elukoha olemasolu, teise elukoha kasutamise kestus, töökoha asukoht.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

Lähtemudel (M1) kordab eelkirjeldatud mustrit, kusjuures kõik erinevused võrdlusrühmast (abielus olevad) on statistiliselt olulised. Teiste tunnuste mõju arvestamisel vabaabielus olijatel registrijärgse ja tegeliku elukoha aadressi lahknevuse šansisuhe väheneb, kuid jääb lõppmudel (M5) ligi kaks korda suuremaks kui võrdlusrühmal. Vallaliste, lahutatute/lahkuläinute ja leskede puhul toob teiste tunnuste mõju arvessevõtmine kaasa gradiendi muutumise. Erinevalt lähtemudelitest on vallalistel ja lahutatutel/lahkuläinutel elukoha aadressi lahknevuse šansisuhe lõppmudel (M5) veidi väiksem kui abielus olijatel. Vahemudelitest M2–M4 selgub, et sellesse muutusse annavad peamise panuse vanuse ning eluasemetunnuste mudelisse lülitamine. Leskedel põhjustab tunnuste mudelisse lisamine gradiendi muutumise vastupidises suunas: elukoha aadressi lahknevuse

⁵ Alla 15-aastaste rühm on lülitatud perekonnaseisu tunnusesse selleks, et erinevused ülejäänud perekonnaseisu rühmade vahel oleksid vähem mõjutatud vanuserinevustest. Seetõttu pole otstarbekas 15-aastaste kohta saadud tulemust sisuliselt tõlgendada. Vanuspiiri tunnust pole tõlgendatud ka haridustaseme ja tavategevuse analüüsil aruande järgmistes osades.

väiksem šansisuhe leskedel abielus olijatega võrreldes asendub lõppmudelil võrdse šanssuhtega. Need muutused näitavad, et elukoha aadressi kõrgem lahknevusmäär (abielus olijatega võrreldes) vallalistel ja lahutatutel/lahkuläinutel ning madalam lahknevusmäär leskedel ei tulene tegelikult perekonnaseisust, vaid muudest tunnustest, mis on perekonnaseisuga seotud.

Leibkonna suurusega seotud variatsioon RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuses on perekonnaseisuga võrreldes väike. Lahknemismäär on väiksem kaheliikmelistesse leibkondadesse kuuluvatel isikutel (28,5%), suurim lahknevusmäär iseloomustab aga viie või enama liikmega leibkondadesse kuuluvaid isikuid. Sellele vastavalt on leibkonnasuuruse seos RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevusega enamikus mudelites (M1–M4) positiivne: ühe inimese lisandumine leibkonda suurendab elukoha aadressi lahknevuse šansisuhet keskmiselt 6–7 protsendi võrra. Kuid lõppmudelil, pärast elukoha ja eluasemega seotud tunnuste lisamist gradient muutub. Mudelis M5 vähendab ühe inimese lisandumine leibkonda elukoha aadressi lahknevuse šansisuhet ühe protsendi võrra. Kuigi mõju on väike, on tulemus siiski statistiliselt oluline.

Perekonnaseisurühmi puudutavad tulemused olid sarnased RITA Mobiilse Elu projekti raames varem tehtud analüüside tulemustega: elukoha aadressi suurim lahknevus iseloomustas vabaabielus olijaid. Leibkonna suuruse osas ilmnes negatiivne seos RR ja REL2011 aadressi lahknevuse ja leibkonnaliikmete arvu vahel ainult lõppmudelil ja oli märgatavalt nõrgem kui küsitlusuuringute ainesel põhinevates analüüsid. Arvatavasti on selle põhjuseks asjaolu, et RR ja REL2011 elukohaaandmete analüüs hõlmas kõiki vanusrühmi, sealhulgas ka lapsi ja alla 20-aastaseid noori ning eakaid vanuses 80+.

4.3. Haridus, tavategevus ja tööalane seisund

Hariduseti on RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuse erinevused suhteliselt väikesed. Kõige suurem lahknevusmäär iseloomustab põhi- ja madalama haridusega isikuid (31,6%). Keskmise haridusega ja kõrgharidusega isikutel on lahknevusmäär väiksem, vastavalt 29,4% ja 28,6%. Samasugune seos elukoha aadressi lahknevuse ja haridustaseme vahel ilmneb mudelarvutuse tulemustes. Lähtemudelil (M1) on keskmise haridusega aadressi lahknevuse šansisuhe 8% võrra väiksem ning kõrgharidusega 12% võrra väiksem kui põhi- ja madalama haridusega isikutel. Lõppmudelil (M5) aadressi lahknevuse šansisuhe kesk- ja kõrgharidusega võrdsustub põhi- ja madalama haridusega rühmast 7% võrra madalamal tasemel.

Tavategevusega seotud variatsioon RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuses on suurem kui haridustaseme puhul. Selgesti kogurahvastiku keskmist ületava lahknevusmääraga paistavad silma kaks rühma: üliõpilased vanuses 20+ (45,6%) ja muud majanduslikult mitteaktiivsed (39,3%). Viimati mainitud rühma enamuse moodustavad kodused, mittetöötavad ja mitteõppivad isikud. Keskmisest madalama elukoha aadressi lahknevusmääraga on pensionärid (21,4%), ülejäänud rühmadel on lahknevus kogurahvastiku keskmise lähedal. Lähtemudelil (M1) kordab sama mustrit, kuid teiste tunnuste mõju arvestamisel see muutub. Nii on lõppmudelil (M5)

kõigi käsitletud rühmade (töötud, õpilased vanuses 15–19, üliõpilased 20–24, pensionärid ja muud mitteaktiivsed) aadressi lahknevuse šansisuhe 24–54 protsendi võrra suurem kui töötavatel. See tulemus on erinev RITA Mobiilse Elu projekti raames varem tehtud analüüsides, kus töötute, pensionäride ja muude mitteaktiivsete aadressi lahknevuse šansisuhe töötavate isikute omast oluliselt ei erinenud. Konkreetset põhjust, miks tulemus loenduse analüüsil erinevaks kujunes, on raske tuvastada.

Tabel 5. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine haridustaseme, tavategevuse ja tööalase seisundi järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahknemise šansisuhe (logistilised regressioonmudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Haridustase							
Põhi- ja madalam (ref)	102805	31,2	1	1	1	1	1
Kesk	165487	29,4	0,92***	0,70***	0,78***	0,83***	0,93***
Kõrg	69383	28,6	0,88***	0,65***	0,76***	0,78***	0,93***
Alla 10-aastane	47304	33,6	1,11***	1,30***			
Teadmata	9946	63,9	3,90***	2,11***	2,28***	1,99***	1,21***
Tavategevus							
Töötav (ref)	179133	31,9	1	1		1	1
Töötu	22141	32,2	1,01	0,92***	0,92***	1,00	1,33***
Õpilane (vanuses 15-19)	15907	28,6	0,85***	0,60***	0,81***	0,87***	1,24***
(Üli)õpilane (vanuses 20+)	11870	45,6	1,78***	1,70***	1,59***	1,57***	1,54***
Pensionär	61247	21,4	0,58***	0,48***	1,48***	1,48***	1,52***
Muu mitteaktiivne	30727	39,3	1,38***	1,20***	1,39***	1,43***	1,46***
Alla 15-aastane	63776	32,0	1,00	0,61***			
Teadmata	10124	61,2	3,36***	1,72***	2,14***	1,05	1,52***
Tööalane seisund							
Palgatöötaja, töösuhe kestab vähemalt aasta (ref)	157274	31,2	1	1	1	1	1
Palgatöötaja, töösuhe kestab alla aasta	22387	35,6	1,22***	1,19***	1,00	1,10***	1,01
Palgatöötaja(te)ga ettevõtja/talupidaja	7019	34,6	1,17***	1,20***	1,19***	1,18***	1,19***
Üksikettevõtja, palgaliseta talupidaja/vabakutseline	7976	33,8	1,12***	1,13***	1,19***	1,14***	1,16***
Muu	2061	39,4	1,43***	1,42***	1,32***	1,30***	1,18***
Teadmata	299	38,2	1,36***	1,25***	1,04	1,01	1,12***

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: haridustase või tavategevus või tööalane seisund;

Mudel M2: haridustase, tavategevus ja tööalane seisund;

Mudel M3: M2+ sugu, vanusrühm, perekonnaseis, leibkonnaliikmete arv;

Mudel M4: M3+ tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M5: M4+ elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluruumi kasutamise alus, hoonetüüp, teise elukoha olemasolu, teise elukoha kasutamise kestus, töökoha asukoht.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

Töölase seisundi mõju elukohaandmete täpsusele varasemates analüüsides käsitletud pole. Töölase seisundi mõju avaldub talupidajate, ettevõtjate ja vabakutseliste elukoha aadressi mõnevõrra suuremas lahknevuses võrreldes palgatöötajatega. Pärast teiste tunnuste mõju kontrollimist oli aadressi lahknevuse šansisuhe neil 16–19% võrra suurem kui võrdlusrühmal (palgatöötajad, kelle töösuhe on kestnud vähemalt aasta). Tulemus on sarnane ka muu töölase seisundiga isikutel, kelle aadressi lahknevuse šansisuhe ületab võrdlusrühma oma lõppmudelil (M5) 18% võrra. Ka lühema töösuhtega palgatöötajatel oli lahknevus võrdlusrühmast suurem, kuid teiste tunnuste mõju arvestamise järel see erinevus kaob. See haakub RITA Mobiilse Elu projekti raames Tööjõu-uuringu analüüsil saadud tulemusega, mis näitas lähtemudelil registreeritud ja tegeliku elukoha suuremat lahknevust ajutisel tööolnud isikutel.

4.4. Tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus ja kodakondsus

Terviseprobleemidest põhjustatud tegevuspiirangute, välismaal elamise kogemuse ja kodakondsuse seoseid rahvastikuregistri elukohaandmete täpsusega varasemates analüüsides käsitletud pole.

Käesoleva töö tulemuste kohaselt kaasneb tegevuspiirangutega mõnevõrra väiksem RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevus. Isikutel, kelle igapäevategevust olid terviseprobleemid oluliselt piiranud, oli lahknevusmäär 26,4%. Neil, kelle tegevus oli tervise tõttu küll piiratud, kuid mitte oluliselt, oli lahknevusmäär 25,4%. Võrdlusrühma liikmetel, kelle igapäevategevust terviseprobleemid ei piiranud, oli RR ja REL2011 aadressi lahknevusmäär 31,6%. Samasugune muster esineb tegevuspiirangute lähtemudelil (M1). Pärast teiste tunnuste mõju arvesse võtmist olulise tegevuspiiranguga isikutel erinevus võrdlusrühmast (tegevuspiiranguteta isikud) kadus lõppmudelil (M5). Mitteolulise tegevuspiiranguga isikutel kahanes aadressi lahknevuse šansisuhte erinevus võrdlusrühmast 5%-ni, aga jäi sellele vaatamata statistiliselt oluliseks.

Välismaal elamine osutab isiku mobiilsusele (osalemisele riikidevahelises rändes), mistõttu eeldasime sellega seoses RR ja REL2011 elukoha aadressi keskmisest suuremat lahknevust. Analüüsi tulemused seda oletust ei kinnitanud. Aadressi lahknevusmäär on välismaal elanud isikutel 20,0%. Võrdlusrühma kuuluvatel isikutel, kellel riikidevahelise rände kogemus puudub, on lahknevusmäär 32,3%. Lähtemudelil (M1) on välismaal elanute elukoha aadressi lahknevuse šansisuhe 48% väiksem kui võrdlusrühmal. Lõppmudelil (M5) väheneb erinevus võrdlusrühmast 13%-ni. Mõju oluline vähenemine näitab, et suur osa lahknevusmäärades ja lähtemudelil peegelduvast erinevusest on tingitud mitte välismaal elamise kogemuse, vaid teiste tunnuste mõjust.

Tabel 6. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknemine tervisest tingitud igapäevategevuse piirangute, välismaal elamise kogemuse, rahvuse ja kodakondsuse järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahknemise šansisuhe (logistilised regressioonimudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Tegevuspiirangud							
Ei ole piiranud (ref)	287732	31,6	1	1	1	1	1
On piiranud igapäeva-tegevust, kuid mitte oluliselt	47066	25,6	0,74***	0,79***	1,02***	1,01	0,95***
On oluliselt piiranud igapäevategevust	46253	26,4	0,78***	0,83***	1,18***	1,12***	1,00
Teadmata	13874	58,2	3,01***	1,47***	2,00***	1,55***	1,27***
Välismaal elamise kogemus							
Ei (ref)	334310	32,3	1	1	1	1	1
Jah	47038	20,0	0,52***	0,76***	1,01	1,01*	0,87***
Teadmata	13577	63,4	3,64***	2,66***	1,65***	1,60***	1,02
Rahvus							
Eestlane (ref)	310906	34,5	1	1	1	1	1
Muu rahvus	84019	21,5	0,52***	0,61***	0,59***	0,60***	0,97***
Kodakondsus							
Eesti (ref)	357633	32,5	1	1	1	1	1
Muu EL riik	1633	25,1	0,70***	1,22***	0,97	0,94*	0,41***
Mitte-EL riik	15159	15,4	0,38***	0,70***	0,72***	0,71***	0,74***
Määratlemata	20500	24,0	0,66***	1,08***	0,99	0,96***	0,99

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: tegevuspiirangud või välismaal elamise kogemus või rahvus või kodakondsus;

Mudel M2: tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M3: M2+ sugu, vanusrühm, perekonnaseis, leibkonnaliikmete arv;

Mudel M4: M3+ haridustase, hõiveseisund, tööalane seisund;

Mudel M5: M4+ elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluruumi kasutamise alus, hoonetüüp, teise elukoha olemasolu, teise elukoha kasutamise kestus, töökoha asukoht.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

Rahvuse ja kodakondsuse osas on tulemus sarnane välismaal elamise osas leituga. Eestlastest erinevasse rahvusse kuulumine ja mõne teise riigi kodakondsuse omamine tähendavad eestlaste ja Eesti kodanikega võrreldes oluliselt väiksemat elukoha aadressi lahknevust. Eestlastel ja Eesti kodanikel on lahknevusmäär vastavalt 34,5% ja 32,5%. Teisest rahvusest eestimaalastel on lahknevusmäär 21,5%, Euroopa Liidu teiste riikide kodanikel 25,1%, kolmandate riikide kodanikel 15,4% ja määratlemata kodakondsusega isikutel 24,0%. Kõigi nimetatud rühmade puhul on suured erinevused võrreldes eestlaste ja Eesti kodanikega täheldatavad ka lähtemudelites (M1). Teiste tunnuste poolt avaldatava mõju arvestamisel elukoha lahknevuse šansisuhete erinevus vähenes, kuid jäi kõigi rühmade puhul siiski statistiliselt oluliseks. Eestlaste ja teisest rahvusest eestimaalaste erinevus vähenes 48%-lt 3%-le. Eesti kodanike ja määratlemata kodakondsusega isikute erinevus kahanes 34%-lt 1%-ni. Teiste rühmade puhul jäi erinevus võrdlusrühmast

lõppmudelil algmudelil suuremaks: kolmandate riikide kodanikel 26% ja Euroopa Liidu teiste riikide kodanikel 59%.

Rahvuse osas saadud tulemus on põhijoontes sarnane RITA Mobiilse Elu projekti raames tehtud varasemate analüüside tulemustega. Ka küsitlusuuringute ainesel põhinevates analüüsidest oli teisest rahvusest eestimaalastel elukoha aadressi lahknevusmäär eestlastega võrreldes väiksem, ehkki erinevuse määr ja selle statistilise olulisuse määr varieerusid. Selle peamiseks põhjuseks võib pidada teisest rahvusest eestimaalaste väiksemat Eesti-sisest mobiilsust.

4.5. Elukoha asulatüüp, elamiskestus, eluruumi kasutamise alus ja hoonetüüp

Linnaliste asulate lõikes on elukoha aadressi lahknevus suhteliselt sarnane. Mõnevõrra suurem on lahknevusmäär Tallinnas ja teistes suuremates linnades (Tartu, Pärnu, Narva ja Kohtla-Järve), vastavalt 24,7% ja 25,6%. Veidi väiksem oli see väiksemates linnades (23,0%). Linnaelanikest märgatavalt suurem on lahknevusmäär maa-asulate elanikel (43,4%). Mudelarvutus kinnitab kirjeldatud mustrit, kusjuures erinevus lähtemudeli (M1) ja lõppmudeli (M5) vahel on üsna väike. Lõppmudelil ületab aadressi lahknevuse šansisuhe maaelanikel eespool mainitud suuremate linnade elanike oma 2,34 korda. Tallinnas ja väikelinnades elavatel oli see aga väiksem kui suuremates linnades, vastavalt 12% ja 19% võrra.

Analüüsi tulemused näitavad selgelt, et mida lühem oli elukohas elatud aeg, seda suurem on registrijärgse ja tegeliku aadressi lahknevuse tõenäosus. Isikutel, kes olid elanud samas vallas, alevis või linnas sünnist alates, on lahknevusmäär 26,2%. Kümme või rohkem aastat samas vallas, alevis või linnas elanutel on see veelgi väiksem (22,2%). Lühema elamiskestusega isikutel on lahknevusmäär aga kaks kuni kolm korda kõrgem, ühe- või kaheaastase elamiskestusega isikutel ulatub see 65,2%-ni. Mudelarvutus kinnitab elamiskestuse tugevat mõju elukohaandmete täpsusele: lähtemudelil (M1) ületab aadressi lahknevuse šansisuhe ühe- või kaheaastase elamiskestusega isikutel sünnist saadik samas vallas, alevis või linnas elavate oma tervelt 5,3 korda. Muude tunnuste mudelisse lisamine vähendab erinevust pikaajalise ja lühema elamiskestusega rühmade vahel, kõige suurema šansisuhte vähenemise toob kaasa teiste elukoha ja eluasemega seotud tunnuste mõju arvestamine. Siiski ületab ühe- või kaheaastase elamiskestusega isikute aadressi šansisuhe lõppmudelil võrdlusrühma (sünnist saadik samas vallas, alevis või linnas elavad) oma 2,38 korda.

Tulemused näitavad tugevat seost eluaseme kasutamise aluse ja elukohaandmete täpsuse vahel. Kõige väiksem aadressi lahknevusmäär (22,2%) on eluaseme omanikuna kasutatavatel isikutel. Kellelegi teisele (nt sugulasele) kuuluvat eluaseme tasuta kasutatavatel isikutel on lahknevusmäär ligi kaks korda suurem (44,4%), üürnikel on lahknevusmäär üle kolme korra suurem (70,7%) kui omanikel. Veelgi kõrgem (82,7%) on aadressi lahknevusmäär aga ühiselamute, institutsioonide ja varjupaikade elanikel. Suurt rühmadevahelist erinevust kinnitab ka mudelarvutus. Pärast muude tegurite mõju arvestamist (mudel M5) on aadressi lahknevuse šansisuhe üürnikel 7,7 korda suurem kui omanikel ning eluruumi tasuta kasutajatel 3

korda suurem. Ühiselamute, institutsioonide ja varjupaikade elanikel on lahknevuse šansisuhe 6,8 korda suurem kui omanikel. Nii suurt šansisuhete kontrasti ei õnnestunud käesolevas analüüsis leida lõppmudelis ühegi teise tunnuse juures.

Tabel 7. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahknevuse elukoha asulatüübi, elamiskestuse, eluruumi kasutamise aluse ja hoonetüübi järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahknevuse šansisuhe (logistilised regressioonimudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Elukoha asulatüüp							
Suurem linn (ref)	63209	25,6	1	1	1	1	1
Tallinn	97139	24,7	0,96***	0,93***	0,91***	0,88***	0,88***
Väiksem linn	54664	23,0	0,87***	0,84***	0,84***	0,80***	0,81***
Maa-asula (küla või alevik)	179913	43,4	2,23***	2,42***	2,43***	2,26***	2,34***
Elamiskestus (linnas/vallas)							
Sünnist samas (ref)	118428	26,3	1	1	1	1	1
Üle 10 aasta	113846	22,2	0,80***	0,77***	0,95***	0,99	0,98**
5-9-aastat	51392	43,3	2,15***	1,53***	1,35***	1,40***	1,37***
3-4-aastat	27866	56,0	3,57***	2,12***	1,79***	1,88***	1,82***
1-2 aastat	43323	65,2	5,26***	2,73***	2,38***	2,50***	2,38***
Teadmata	40070	41,9	2,02***	1,37***	1,34***	1,22***	1,21***
Eluruumi kasutamise alus							
Leibkond üürib (ref)	72663	70,7	1	1	1	1	1
Leibkonna omand	243593	23,4	0,13***	0,12***	0,13***	0,13***	0,13***
Leibkond kasutab tasuta	50570	44,4	0,33***	0,31***	0,33***	0,34***	0,33***
Ühiselamu, varjupaik, institutsioon, ajutiselt välismaal	20625	82,7	1,98***	0,80***	0,93**	0,94**	0,88***
Teadmata alus	7474	66,4	0,82***	0,37***	0,41***	0,29***	0,28***
Hoonetüüp							
Korterelamu (ref)	230641	27,7	1	1	1	1	1
Pereelamu või selle osa	144760	33,1	1,29***	1,07***	1,12***	1,08***	1,10***
Muu (sh institutsioon)	15138	88,4	19,88***	3,91***	7,26***	6,88***	7,12***
Teadmata	4386	99,6	673,62***	240,94***	239,07***	225,61***	215,22***

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: elukoha asulatüüp või elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas) või eluruumi kasutamise alus või hoonetüüp;

Mudel M2: elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluruumi kasutamise alus, hoonetüüp;

Mudel M3: M2+ sugu, vanusrühm, perekonnaseis, leibkonnaliikmete arv;

Mudel M4: M3+ haridustase, hõiveseisund, tööalane seisund, tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M5: M4+ teise elukoha olemasolu, teise elukoha kasutamise kestus, töökoha asukoht.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

Hoonetüübi kohta käivatest tulemustest ilmneb, et kortereelamute elanike elukohaandmed on mõnevõrra täpsemad kui pereelamute asukatel. Aadressi lahknevusmäär oli korterelamute elanikel 27,7%, pereelamute elanikel 33,1%. Hoonetüübi puhul on eraldi välja toodud institutsioonide ja muudes tavapärastest elamutest erinevat tüüpi hoonetes elavad isikud. Neis hoonetes elavaid isikuid iseloomustab elukoha aadressi väga suur lahknevusmäär (88,4%). Mudelarvutus näitab sama mustrit. Pereelamutes elavatel isikutel on korterelamute elanikega võrreldes lõppmudelil (M5) 10% võrra suurem elukohaandmete lahknevuse šansisuhe. Institutsioonides ja muudes mitte-elamu tüüpi hoonetes elavatel oli šansisuhe aga 7,12 korda suurem kui kortermajade elanikel.

Elukoha asulatüübi, linnas, alevis või vallas elamise kestuse, eluruumi kasutamise aluse ja hoonetüübi kohta saadud tulemused on sarnased RITA Mobiilse Elu projekti raames tehtud varasemate analüüside tulemustega. Uue, lisandunud teadmisenäitab väärib esiletõstmist ühiselamutes, institutsioonides, varjupaikades elavate isikute elukoha aadresside suur lahknevus tegelikest. Kuigi fakt ise oli üldteada, puudusid seni arvulised hinnangud lahknevuse ulatuse kohta. Varasemad analüüsid põhinesid küsitlusuuringute andmestikel, mis ei hõlmanud institutsioonide elanikke.

4.6. Teise elukoha olemasolu, selles elamise kestuse ja töökoha asukoht

Tulemused näitavad, et teise elukoha olemasoluga käib kaasas RR ja REL2011 elukoha sagedasem lahknevus. Neil isikutel, kes teise elukoha olemasolu ei maininud, on aadressi lahknevusmäär 28,5%. Neil, kes elasid osa aastast väljaspool püsielukohta (nt suvekodus) ulatub lahknevusmäär 41%-ni. Sama erinevuste mustrit näitavad ka mudelarvutuse tulemused. Lõppmudelil (M5) suurendab teise elukoha olemasolu aadressi lahknevuse šansisuhet 48% võrra. Saadud tulemus haakub RITA Mobiilse Elu projekti raames tehtud varasemate analüüside leidudega.

Tabelis 8 on esitatud andmed ka selle kohta, kuidas on elukoha aadressi lahknevus seotud teises elukohas elamise kestusega. Mõneti üllatavalt ei tähenda teises elukohas veedetud aja pikenemine lahknevusmäära suurenemist. Lahknevusmäär on kõrgeim (42,1%) neil, kes elasid teises elukohas alla kolme kuu ja väikseim üle kuu kuu teises elukohas veetnud isikutel (37,3%). Samasugust seosemustrit näitavad mudelarvutuse tulemused.

Elukoha aadressi lahknevust mõjutab ka töökoha asukoht. Lahknemismäär on rahvastiku keskmisest veidi madalam vaid neil, kes töötavad elukoha KOV-is (28,6%). Keskmisest mõnevõrra kõrgem on see neil isikutel, kelle töökoht asub väljaspool Eestit (42,6%), sama maakonna teises KOV-is (37,1%), samuti neil, kes töötavad Eestis, kuid kelle töökohal puudub kindel aadress (36,8%). Ülejäänud rühmadel (töökoht elukohaga samas KOV-s, töökoht teises maakonnas) on lahknevusmäär rahvastiku keskmise lähedane. Lähtemudelid näitavad sama mustrit, mille kohaselt aadressi lahknemise šansisuhe on suurem väljaspool Eestit töötavatel, samas maakonna teises KOV-is töötavatel ja Eestis ilma kindla aadressita töötavatel isikutel, ületades võrdlusrühma (elukohaga samas KOV-s töötavad) oma vastavalt 82%, 47% ja 45% võrra. Pärast teiste tunnuste mõju

arvesse võtmist vähenesid need erinevused sedavõrd, et lõppkokkuvõttes seonduisid kõik teised töökohad peale töökohaga välismaal väiksema aadressi lahkneamise riskiga kahes andmestikus, võrreldes samas omavalitsuses elavate ja töötavatega. Ka välismaal töötajatel oli aadressi lahknevuse šansisuhe lõppmudelil võrdlusrühmast vaid 6% võrra suurem. See tähendab, et töökoha asukohaga seonduvad suuremad erinevused lahknevusmääras on tingitud muude tunnuste mõjust.

Tabel 8. Registrijärgse ja tegeliku elukoha hoone aadressi lahkneamine teise elukoha olemasolu, selles elamise kestuse ja töökoha asukoha järgi, RR ja REL2011

Tunnused	Hoone aadress lahkneb		Hoone aadressi lahkneamise šansisuhe (logistilised regressioonmudelid)				
	Isikute arv	Osakaal, %	M1	M2	M3	M4	M5
Teise elukoha olemasolu							
Ei ole teist elukohta (ref)	317677	28,5	1	1	1	1	1
On teine elukoht	63312	41,0	1,75***	3,62***	2,97***	2,90***	1,48***
Teadmata	13936	65,1	4,68***	5,17***	3,81***	3,67***	1,41***
Teises elukohas elamiskestus							
Ei ole teist elukohta (ref)	317677	28,5	1	1	1	1	1
Alla 3 kuu teises elukohas	20260	42,1	1,83***	0,50***	0,58***	0,59***	1,13*
3-6 kuud teises elukohas	20310	40,8	1,73***	0,48***	0,57***	0,57***	1,08
Üle 6 kuu teises elukohas	11000	37,3	1,49***	0,38***	0,40***	0,40***	0,84**
Kestus teadmata	1642	56,1	3,22***				
Teise elukoha olemasolu teadmata	13936	65,1	4,68***				
Töökoha asukoht							
Kodus	8458	31,0	1,12***	1,10***	1,12***	0,99	0,83***
Samas KOVs (ref)	81708	28,6	1	1	1	1	1
Teises KOVs, kuid samas maakonnas	44488	37,1	1,47***	1,49***	1,39***	1,32***	0,93***
Teises maakonnas	17479	30,3	1,08***	1,04***	1,04***	0,92***	0,92***
Eestis kindla aadressita	14715	36,8	1,45***	1,42***	1,21***	1,13***	0,99
Väljaspool Eestit	10136	42,6	1,82***	1,40***	1,19***	1,11***	1,06**
Teadmata	1119	33,1	1,23***	1,08***	1,03	1,01	0,97

Selgitus: Mudelid M1–M5 sisaldavad järgmisi sõltumatuid tunnuseid:

Mudel M1: teise elukoha kasutamine või teises eluruumis elamise kestus või töökoha asukoht;

Mudel M2: teise elukoha kasutamine, teises eluruumis elamise kestus, töökoha asukoht;

Mudel M3: M2+ sugu, vanusrühm, perekonnaseis, leibkonnaliikmete arv;

Mudel M4: M3+ haridustase, hõiveseisund, tööalane seisund, tegevuspiirangud, välismaal elamise kogemus, rahvus, kodakondsus;

Mudel M5: M4+ elukoha asulatüüp, elamiskestus elukohas (linnas/alevis/vallas), eluuumi kasutamise alus, hoonetüüp.

Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

4.7. Tunnuste seletusvõime

Eelnev osa analüüsis keskendus elukoha hoone aadressi lahknevust oluliselt mõjutavate tegurite leidmisele ja nende mõju kirjeldamisele. Järgnevas püüame vastata küsimusele, kui suur osa aadressi lahknevusest erinevate analüüsi lülitatud tegurite arvele langeb. Tabelis 9 on esitatud regressioonmudelitega koos arvatud Nagelkerke Pseudo-R² statistikud, mis näitavad, kui suur osa uuritava nähtuse (hoone aadressi erinevus rahvastikuregistris ja loenduses) variatsioonist langeb mudelisse lülitatud sõltumatute tunnuste arvele.

Esitatud tulemuse kohaselt seletavad sõltumatud tunnused 28,0% elukoha aadressi lahknevusest RR-s ja REL2011-s. Tunnuste abil ära seletatud osa on oluliselt suurem kui RITA Mobiilse Elu projekti raames Tööjõu-uuringu elukohamooduli analüüsil (15,6%), kuid mõnevõrra väiksem võrreldes Eesti pere- ja sündimusuuringu analüüsiga (35,3%). Kuna kõik kolm analüüsi teostati sarnase meetodiga, siis on need erinevused tingitud kasutada olnud tunnuste komplektist. Näiteks Eesti pere- ja sündimusuuringus oli võimalik kasutada kahte olulise mõjuga tunnust (elamiskestus eluruumis ja kavatsus elukohta vahetada). Nende tunnuste puudumine rahvaloenduses on ilmselt ka peamiseks põhjuseks, miks käesolevas töös seletatud osa elukoha aadressi lahknevusest on veidi väiksem kui pere- ja sündimusuuringu analüüsil.

Tunnuste rühmadest on suurim seletusvõime elukohaga ja eluasemega seotud tunnustel, mis seletavad koosvõetuna 24,0% aadressi lahknevusest. Elukoha ja eluaseme tunnuste ülekaalukalt suurt seletusvõimet kinnitab ka asjaolu, et nende tunnuste täismudelil eemaldamisel väheneb mudelisse jäävate tunnuste kombineeritud seletusjõud 15 protsendipunkti võrra. Kui võtta aluseks tunnuste tühja mudelisse lisamine, siis järgnevad elukoha ja eluaseme tunnustele perekonna ja leibkonna tunnused ning sugu ja vanus, mis seletavad vastavalt 6,5% ja 5,6% RR ja REL2021 elukoha aadressi lahknevusest. Sotsiaalmajanduslike tunnuste ning teise elukoha ja töökoha arvele langeb suhteliselt väike osa (3,6% ja 3,0%) variatsioonist. Väikeste erinevustega langeb rühmade pingeriida kokku küsitlusuuringute analüüsil täheldatuga.

Üksikteguritest on suurima seletusvõimega ootuspäraselt elukoha ja eluaseme rühma kuuluvad tunnused. Kõige suurem on elukoha kasutamise aluse seletusvõime, mis kirjeldab 14,6% aadresside erinevusest ning on sellega ka kõigist teistest tunnustest kõige suurema mõjujõuga. Kui võtta aluseks tunnuste tühja mudelisse lisamine, siis seletusvõime poolest järgmine üksiktunnus on elamiskestus antud linnas või vallas, mis seletab 8,8% erinevusest RR-I ja REL2011 hoone aadresside vahel. Suurt osa (vähemalt 5%) lahknevusest seletavad ka vanusrühm, perekonnaseis ja elukoha asulatüüp. Eluruumi kasutamise alus, elamiskestus, vanusrühm ja perekonnaseis seisid seletusvõime pingerea tipus ka küsitlusuuringute analüüsides.

Tabel 9. Tunnuste võime seletada elukoha hoone aadressi erinevust kahes andmestikus, RR ja REL2011

Tunnused	Isikukirjete osa, milles elukoha hoone aadressi lahknemist tunnus või tunnuste rühm seletab, % (Nagelkerke Pseudo-R ² alusel)	
	Tühja mudelisse tunnus(t)e lisamine	Täismudelist tunnus(t)e eemaldamine
Sugu ja vanus	5,6	0,5
Sugu	0,6	0,1
Vanusrühm	5,3	0,4
Perekond ja leibkond	6,5	1,1
Perekonnaseis	5,0	1,1
Leibkonnaliikmete arv	1,7	0,0
Sotsiaalmajanduslik staatus	3,6	0,0
Haridustase	1,0	0,0
Tavategevus	2,7	0,0
Töölane seisund	0,3	0,0
Tervis, ränne ja päritolu	4,4	0,2
Tegevuspiirangud	1,3	0,0
Välismaal elamise kogemus	2,7	0,0
Rahvus	2,4	0,0
Kodakondsus	1,7	0,1
Elukoht ja eluase	24,0	15,0
Elukoha asulatüüp	5,0	3,0
Elamiskestus (linnas/vallas)	8,8	0,9
Eluruumi kasutamise alus	14,6	7,2
Hoonetüüp	4,3	0,5
Teine elukoht ja töökoht	3,0	0,4
Teise eluruumi olemasolu	2,2	0,0
Teise elukoha kasutamise kestus	2,3	0,0
Töökoha asukoht	0,7	0,0
Kokku (kõik tunnused)	28,0	

Selgitus: Tühi mudel ei sisalda ühtegi tunnust, täismudel sisaldab kõiki tabelis 9 näidatud tunnuseid.
Allikas: RR ja REL2011, autorite arvutused.

5. Kokkuvõte

Käesolev aruanne esitas elukoha aadressi lahknevuse analüüsi tulemused. Töö aluseks olid 2011. aasta rahvaloenduse andmed ja rahvastikuregistri 1.01.2012 väljavõte, mis olid isikupõhiselt ühendatud. Töö täiendab RITA Mobiilse Elu projekti raames varem tehtud elukohaandmete täpsuse analüüsi, mis põhinesid küsitlusuuringute (Eesti pere- ja sündimusuuring, Eesti tööjõu-uuring) ainesel. Kuigi RR ja REL2011 elukohaandmeid on ka varem isikupõhiselt võrreldud, on eelnevad analüüsid piirdunud võrdlustega maakonna, kohaliku omavalitsuse või asula tasemel. Käesolev analüüs läheb eelnevatest kaugemale sellega, et esmakordselt käsitletakse RR ja REL2011 elukohtade kokkulangevust ja lahknevust aadressi tasemel. Analüüsile eelnes mahukas ettevalmistus rahvaloenduse ja rahvastikuregistri aadressiandmete ühildamisel, mille teostas Statistikaamet.

Analüüsil otsiti vastust kolmele uurimisküsimusele. Esiteks, kui suur on registreeritud ja loendusel inimeste endi poolt määratletud tegeliku elukoha aadressi lahknevus? Teiseks, millised on elukoha aadressi lahknevuse tekkimisel olulisema mõjuga tegurid? Kolmandaks, kui suur osa aadressi lahknevusest analüüsiga hõlmatud tegurite arvele langeb?

Analüüsi peamised tulemused on kokkuvõtlikult järgmised:

1. RR ja REL2011 püsielukohta õnnestus võrrelda 1168806 registri ja loenduse ühisossa kuuluval inimesel. Neist 897401 inimesel ehk 76,8%-l langes püsielukoht mõlemas andmestikus hoone aadressi täpsusega kokku. 271405 inimesel ehk 23,2%-l oli aga püsielukoht rahvastikuregistris ja loendusel erinev. Saadud tulemus kinnitab varasemaid hinnanguid, mis asetasiid RR ja REL2011 aadresside lahknevuse vahemikku 20–25%. 123520 inimesel ehk 9,6%-l RR ja REL2011 ühisossa kuuluvatest inimestest ei õnnestunud püsielukoha kokkulangevust või lahknevust kindlalt tuvastada. Seda takistas registris oleva aadressi ebatäpsus (54209 inimest ehk 4,2% registri ja loenduse ühisossa kuuluvatest inimestest), rahvaloenduse aadressi ebatäpsus (77 inimest ehk 0,006%), rahvaloenduse aadressi vaste täpne puudumine rahvastikuregistri aadresside hulgas (65741 inimest ehk 5,1%) ja kehtiva aadressi puudumine rahvastikuregistris (5190 inimest ehk 0,3%).

2. Analüüsi tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada, et osa tuvastatud püsielukoha lahknevusest on tingitud rahvaloendusel ja rahvastikuregistris elukoha märkimise põhimõtete erinevust.

Vastavalt kehtivale rahvastikuregistri seadusele (RS) ning selle rakendamise määrustele (RS § 82 lõigete 3 ja 4, § 97 lõike 4, § 100 lõike 2 ja RS § 96 alusel) eksisteerib rida olukordi, kus isiku tegeliku elukoha muutumisel registreeritud elukoha aadressi RR-s ei muudeta, vaid tegelik elukoht märgitakse registris viibimiskohana. Sellisteks olukordadeks on muuhulgas hooldeasutuses, hooldusperes, üliõpilaskodus ja ühiselamus elamine, vanglas ja kaitseväeteenistuses viibimine, välismaal õppimine või üle kolme kuu kestvas

välislähetuses viibimine. Neil juhtudel muutub viibimiskoht elukohaks vaid juhul, kui registris püsielukoha andmed puuduvad. 2011. aasta rahvaloenduse ajal kehtinud rahvastikuregistri seaduse redaktsioon viibimiskoha ja lisa-aadressi märkimist veel ette ei näinud, kuid ka tol ajal ei kuulunud ravi- või hooldeasutustes, kinnipidamiskohtades ja kaitseväeteenistuses viibivate isikute elukoha andmed RR-is muutmisele (RS § 45 lõige 3). Üliõpilaskodudes ja ühiselamutes elavate isikute registreerimiseks tavalisest elukoha registreerimisest erinevat korda seadus ette ei näinud, st neil isikutel oli kohustus end üliõpilaskodusse või ühiselamusse sisse registreerida.

Arvuliselt puudutas loenduse ja registri elukoha märkimise põhimõtete erinevus hinnanguliselt umbes kümnendikku isikutest, kelle aadress RR ja REL2011 andmetes lahknes, kuid teatud rahvastikurühmades oli selle teguri mõju märgatavalt suurem. Näiteks institutsioonides elavate isikute elukohateabe väga suur lahknevus (üle 80%) on tingitud eeskätt elukoha märkimise põhimõtete erinevusest loenduses ja registris.

3. Analüüs näitas statistiliselt olulisi erinevusi RR ja REL2011 aadressi lahknevuses kõigi käsitletud tunnuste — soo, vanuse, perekonnaseisu, leibkonna suuruse, haridustaseme, tavategevuse, tööalase seisundi, terviseprobleemidest põhjustatud tegevuspiirangute, välismaal elamise kogemuse, rahvuse, kodakondsuse, elukoha asulatüübi, linnas, alevis või vallas elamise kestuse, eluruumi kasutamise aluse, hoonetüübi, teise elukoha olemasolu, selles elamise kestuse ja töökoha asukoha — osas. Mitme teguri (tööalane seisund, terviseprobleemidest põhjustatud tegevuspiirangud, kodakondsus) kohta saadud teave on esmakordne, sest neid tunnuseid küsitlusuuringute analüüsides ei käsitletud.

4. Mudelarvutus näitas, et enamiku tunnuste puhul väheneb aadressi lahknevus teiste tunnuste mõju arvestamisel märgatavalt. See tähendab, et aruandes esitatud RR ja REL2011 aadressi lahknevusmäärad kirjeldavad enamasti mitte ainult iga konkreetse tunnuse spetsiifilist mõju, vaid ka teiste tunnuste mõju. Näiteks noortel täiskasvanutel (vanusrühm 20–29) aadressi lahknevuse šansisuhte erinevus vanemaealiste (võrdlusrühm 70–79) omast kahanes 304%-lt 138%-ni, kui arvesse sai võetud noorte ja eakate perekonnaseisu, elukoha ja eluaseme ja muude tunnustega seotud erinevused. Teisalt ei muutunud aga ühegi tunnuse mõju muude tegurite arvestamise tõttu ebaoluliseks. Mõnel rühmal (nt töötud, õpilased, ettevõtjad, Euroopa Liidu teiste riikide kodanikud, maa-asulate elanikud) lahknevus teiste tegurite mõju arvestamisel aga hoopis suurenes.

5. Registrijärgse ja tegeliku elukoha lahknevus rahvastikurühmade lõikes on põhijoontes sarnased mustritele, mille töid esile RITA Mobiilse Elu projekti raames tehtud varasemad, küsitlusuuringute andmetel põhinevad analüüsid. Tulemuste erinevus piirdus enamasti mõjuefekti tugevuse ja/või statistilise olulisuse, mitte seose suunaga. Arvestades loenduse inimkogumi ja uuringutevalimite väga erinevat suurust, samuti laste ja 80-aastaste hõlmatus loendusel ning analüüsidel kasutada olnud tunnuste komplektide mõningat erinevust, on tulemuste väike varieeruvus loomulik.

6. RR ja REL2011 elukoha aadressi lahknevuse koguvariatsioonist kirjeldasid analüüsis kasutatud tunnused koosvõetuna 28%. Sotsiaaluuringute kontekstis võib sellist kirjeldusmäära lugeda küllalt heaks. Kõige suurema panuse aadressi lahknevuse seletamisse andsid elukohta ja eluaset kirjeldavad tunnused. Neile järgnesid perekonda ja leibkonda iseloomustavad tunnused ning demograafilised põhitunnused. Üksiktunnustest olid teistest suurema seletusvõimega eluruumi kasutamise alus ja elamiskestus linnas, vallas või alevis, neile järgnesid vanusrühm, perekonnaseis ja elukoha asulatüüp.

7. Analüüsi tulemuste põhjal saab määratleda rühmad, kelle seas on registreeritud ja tegeliku elukoha aadressi lahknevus keskmisest suurem. Rakendades kriteeriumina vähemalt poolteistkordselt keskmist ületavat lahknevusmäära, annavad suurema panuse rahvastikuregistri elukohaandmete erinevusse järgmised rühmad: i) üürnikud (veidi vähemal määral ka eluruumide tasuta kasutajaid); ii) institutsioonide elanikud; iii) üliõpilased; iv) noored täiskasvanud (vanusrühm 20–29); v) vabaabielus olevad; vi) isikud, kes elavad linnas, alevis või vallas alla viie aasta. Tegemist on suures osas samade rühmadega, mille töid esile küsitlusuuringute analüüsid.

Analüüsi tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada kahe piiranguga. Esiteks, tabelites 3–8 esitatud lahknevusmäärad võtavad arvesse ka juhtumeid, mille puhul Statistikaameti poolt ettevalmistatud andmetes ei õnnestunud loenduse ja rahvastikuregistri ühisossa kuuluvatel isikutel RR ja REL2011 aadressi kokkulangevust või lahknevust tuvastada. Nende hulgas on juhtumid, mille puhul on nii juhtumid, kus registris kehtiv aadress puudus, polnud piisavalt täpne (nt KOV täpsusega) või ei suutnud Statistikaamet loenduse aadressile rahvastikuregistri aadresside hulgast vastet leida. Täiendava info saamiseks tuleks neid juhtumeid võimaluse korral valimipõhiselt põhjalikumalt uurida.

Teiseks, aruandes kasutatud andmed pärinevad ligi kümne aasta tagusest ajast. Seetõttu ei peegelda kirjeldatud lahknevusmäärad tänast olukorda. Ajakohasema hinnangu lahknevusmääradele annab RITA Mobiilse Elu projekti raames välja töötatud Eesti Tööjõu-uuringu 2020. aasta elukohamooduli andmete analüüs. Samuti on selles kontekstis väga tänuväärne tegelikku elukohta puudutava küsimuse lülitamine 2021. aasta lõpus toimuva uue rahvaloenduse programmi.